

השובר את האומנין פרק ששי בבא מציעא פג.

עין משפט
נר מצוה

צו א מיי פ"ג מהל' שפירות הל' ב ועי' בהשגות ובמ"מ סמג עשין פט טו"ש"ע ח"מ ס' דש סעי' א:

ב ממ"י פ"ו מהל' שפירות הל' ב סמג עשין פט טו"ש"ע ח"מ ס' קפו סעי' א:

צו ג מיי פ"ג מהל' שפירות הלכה א סמג שט טו"ש"ע ח"מ ס' דש סעי' א וס"ה רלד סעי' בן וס"ה פ"א:

צו ד ה ר מיי פ"ב מהל' שפירות הל' ט סמג עשין פט טו"ש"ע ח"מ ס' קפו סעי' ב:

צו ז מיי פ"ג מהל' שפירות הל' ב סמג עשין פט טו"ש"ע ח"מ ס' דש סעי' ב:

א ח מיי פ"ט מהל' שפירות הל' א סמג עשין פט טו"ש"ע ח"מ ס' דש סעי' א:

ב ט מיי שט טו"ש"ע שט סעי' ב:

ג י מיי (מ"י) שט טו"ש"ע שט סעי' א:

לעני רש"י

גב"ל א. קלשון (בכרמניה).

מוסף רש"י

צא ואמור להם כר'. שניהם הם בני תלמוד במנאם עד שלא יתחילו המלאכה ולפסוק להם מזונות קלים (דע"ל חסו).

ואפי' במקום מדרון נמי. היאך נפטר בשבועה במקום שבני אדם רגילין להלך אל"כ מצא עדים: הינא דאינא ראיא. במקום שעדים מציין: נייסי ראיא. ולא יפטר בשבועה כאיסי ור' מאיר אית ליה נתקל אנוס הוא הלכך שומר שכן נמי פטור ודאיסי לית ליה: ה"ג ור' חייא בר אבא וכו' ולא גרסינן אלא. ומילתא דכפי נפשיה מתוך הא דרמינן לעיל דר"מ אדר' מאיר בנתקל ואמר ר' אלעזר בתרא וכו' ור' חייא בר אבא פליג אדר' אלעזר ואמר להיפטר זה ונקמה פושע הוא והכא היינו טעמא דמיפטר בשבועה: שבעה זו תקנת חכמים. להיפטר זה ונקמה פושע: שאם אי אפשר לו פטור מן המשלומין שנתקל אין לך אדם וכו' שדואג שלא יכשל ותשבר: כימי משפצע. לרבי חייא בר אבא אליבא דר"מ הא ודאי פושע הוא: ואסא רבי יהודה. לאפילווגי ולמימר נתקל לאו פושע הוא אלא קריב לאונס ולפשיעה ודמי לגניבה ואצידה ותקנת חכמים אין כאן אלא האזי כי דיניה והאזי כי דיניה: (ז) אין גמרא כרבי מאיר. דשניהן פטורין בשבועה שמעתי אף אני ומיהו תמיה אני דבשלתא שומר חנם משפצע ללא פשע דאנא בעלמא כר' יהודה צבירא לך דנתקל לאו פושע הוא ולא אנוס אלא שומר שכן כו':

השובר את הפועל' ואמר להם להשכים ולהעריב. פי' ר"י בששכנן סתמא ואמר להם אחר שהשכין כבר להשכים ולהעריב אבל אם התנה מעיקרא הכל לפי מנאול פועל

אתה אומר כן אין לך אדם המעביר חבית לחבירו במקום למקום היכי משתבע אמר רבא שבעה שלא בכוונה שברתיה ואתא ר' יהודה למימר שומר חנם ישבע נושא שכר ישרא הא כדיניה והאי כדיניה ואתא ר' אלעזר למימר אין גמרא כר"מ ומיהו תמיה אני אם יכולים זה וזה לישבע בשלמא שומר חנם משתבע שלא פשע בה אלא שומר שכר אמאי משתבע כי לא פשע נמי בעי שלומי ואפילו שומר חנם נמי הא תינה במקום מדרון שלא במקום מדרון מי מצי משתבע שלא פשע ואפילו במקום מדרון נמי הא תינה היכא דליכא ראיא היכא דאיכא ראיא נתיי ראיא ויפטר דתניא איסי בן יהודה אומר "אין רואה שבעות ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ראיא ויפטר ההוא גברא דהוה קא מעבר חביתא דריסתקא דמחוזא ותברה בזיזא דמחוזא אתא לקמיה דרבא א"ל ריסתקא דמחוזא שכחי בה אינשי זיל אייתי ראיא [א] ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי יוסבירא לן כוותיה ה' ההוא גברא דא"ל לחבריה זיל זבין לי ארבע מאה דני חמרא אול זבן ליה לסוף אתא לקמיה א"ל זביני לך ארבע מאה דני חמרא ותקיפו להו אתא לקמיה דרבא א"ל יארבע מאה דני חמרא תקיפי קלא אית לה למילתא זיל אייתי ראיא דמעיקרא כי מובנת להו חמרא מעליא הוה ואיפטר א"ל רב יוסף בריה כמאן כאיסי א"ל אין כאיסי יוסבירא לן כוותיה יאתקין רב חייא בר יוסף בסיכרא הני דדרו באגרא ואיתבר ג' נשלם פלגא מאי טעמא נפיש אחד וזוטר לתרי קרוב לאונס וקרוב לפשיעה בדיגלא משלם כולה רבה בר בר חנן תברו ליה הגהו שקולאי חביתא דחמרא שקל לגלימיהו אתו אמרו לרב אמר ליה הב להו גלימיהו אמר ליה דינא הכי אמר ליה אין למען תלך בדרך טובים יהיב להו גלימיהו אמרו ליה עניי אנן וטרחינן כולה יומא וכפינן ולית לן מידי אמר ליה זיל הב אגרייהו א"ל דינא הכי אמר ליה אין יארחות צדיקים תשמור:

הדרן עלך השובר את האומנין

השובר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב במקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופן במקום שנהגו לזון זיון לספק במתיקה יספק הכל כמנהג המדינה מעשה בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא שכור לנו פועלין הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד רבן שמעון בן גמליאל אומר לא היה צריך לומר הכל כמנהג המדינה: גמ' פשיטא לא צריכא דמטא להו אאגרייהו מהו דתימא אמר להו הא דמטאי לכו אאגרייכו אדעתא דמקדמיתו ומחשכיתו בהדאי קא משמע לן דאמרו ליה האי דמטא לן אדעתא דעבדינן לך עבדתא שפירתא אמר ריש לקיש פועל

מאי משתבע הא פשע: שאם אי אפשר לו פטור מן המשלומין שנתקל אין לך אדם וכו' שדואג שלא יכשל ותשבר: כימי משפצע. לרבי חייא בר אבא אליבא דר"מ הא ודאי פושע הוא: ואסא רבי יהודה. לאפילווגי ולמימר נתקל לאו פושע הוא אלא קריב לאונס ולפשיעה ודמי לגניבה ואצידה ותקנת חכמים אין כאן אלא האזי כי דיניה והאזי כי דיניה: (ז) אין גמרא כרבי מאיר. דשניהן פטורין בשבועה שמעתי אף אני ומיהו תמיה אני דבשלתא שומר חנם משפצע ללא פשע דאנא בעלמא כר' יהודה צבירא לך דנתקל לאו פושע הוא ולא אנוס אלא שומר שכן כו':

בספקא. רמזה: זיאל. קורה היואל מן הכותל וצולטת לרשות הרבים: אייתי ראיא. ואינו נאמן בשבועה אלא בעדים: וצניח לך. קניתי לך: וקיפו להו. החמירו: קלא אית להו. אימת החמירו ואכל מי היו ושל מי היו שמה שלך היו או קניתי חומץ דממים פחותים ולא אכלך החמירו: דדרו באגרא. מוט כפוף באמצעו ונותנו על כתפו (א) ונושא שני דדיק' בשני ראשו ונושא בו משא כבד: משלם פלגא. פועל שקבל עליו להוליך חביות ממקום למקום ונשאם באותו מוט וכשבר משלם פלגא: מאי טעמא נפיש להו. ולא היה להטעינו לצדו: וזוטר לפרי. וכיון דליתו רחוי לשני משאות דרך בני אדם להתחזק ולטוענו כלאחד הלכך דמי נמי לאונס: דדרו בדיגלא. עץ מפולל בראש וקושר בו משא שני בני אדם ומכנים לאורו בין שני פללי ומוטל על ז' כתפיו וקורין אותו בלשון אשכנז גבליא וראשו של מטה ארוך וכשעומד לפוש מניגו בנקרקע: משלם כוליה. שפשיעה היא שהרבה במשא שני בני אדם: שקולאי. נושאי משאות ותברו ליה שלא במקום מדרון ובפשיעה אי נמי בדיגלא: בדרך טובים. לפני משורת הדין: וארחוס לדיקים תשמור. סיפיה דקרא הוא:

הדרן עלך השובר את האומנין

השובר את הפועלים. אינו יכול לכופן. בגמרא פריך פשיטא: מתיקה. ליפתן: בשעתו. צעת מלכותו דמלך והדיוט הוה:

שם בני אברהם יצחק ויעקב. וסעודתו של אברהם גדולה משל שלמה כדמפרש בגמרא: עד שלא הסחילו במלאכה. דאין כאן אלא דברים ודברים אין בהם (א) משום מחוסרי אמנה דאילו משהתחילו לא תוכל לחזור: גמ' דעפא. הוסיף על שכן משאר פועלין:

(א) [נ] 'מוס' לעיל ו. ד"ה שבעה. (ב) [נ] 'ל' חנה וגי' ר"ף ור"ש רבה בר רב הונא. (ג) לעיל מ"ט. (ד) [נ] 'ש' לעמוד הקודם. (ה) [נ] 'פ'א: כדן. (ו) [נ] 'טין' סמ: (ז) [נ] 'לקמן פי'.

תורה אור השלם

1 בי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בקחה לשמר ומת או נשבר או נשבה אין ראיה שבעת י' תהיה בין שניהם לא שילח ידו במלאכת רעהו וְלֹקַח עֲבָדָיו וְלֹא יֵשְׁלֶם: שמות כב ט י

2 למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמור: משלי כ ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דדרו וכו' על כתפו ונתן שני דדין: (ב) ר"ה עד שלא וכו' אין בהם. י"ב תימה דכפ' הוה דק מט מנאול דש בדברים משום מחוסרי אמנה:

גליון הש"ס

גמ' נשלם פלגא. עין כ"ב דף סב ע"ב מוס' ד"ה איתמר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' זיל אייתי ראיא. י"ב גי' היר"ף ור"ש"ה דלא פשעת בה וע' במלחמות: